

Norsk Ornitologisk Forening (NOF)

Sandgata 30 B
N-7012 Trondheim

e-post: nof@birdlife.no internett: www.birdlife.no

Telefon: (+ 47) 73 84 16 40
Bankgiro: 4358.50.12840
Org. nr.: 970 089 748 NVA

Miljødirektoratet

Deres ref.

Deres kontaktperson

Vår ref.

Vår kontaktperson

Martin Eggen

Dato

13.06.2019

Høringssvar fra Norsk Ornitologisk Forening (NOF) på forslag til forskrift om tilskudd til tiltak for å gi barn og unge økt forståelse for bruk av utmarksressursene

Landbruks- og matdepartementet har i budsjettet for 2019 etablert en ny ordning for å fremme tiltak til såkalt jaktbasert friluftsliv hos barn og unge, og tildelingen for 2019 er på 2,1 millioner kroner. NOF har både noen generelle og spesifikke kommentarer til dette forslaget.

NOF aksepterer bærekraftig jakt. Bærekraftig jakt er jakt som ikke har negative konsekvenser for den reproduserende bestanden, eller negative konsekvenser for predatorer som er avhengige av artene som næringsgrunnlag. Jakt må også være en del av matauke, og skje i en kontekst med stor respekt for fugler og dyr man ønsker å ta livet av, med omsorg og hensynet til økosystemene man opererer i. På flere punkter er NOF kritiske til norsk jaktutøvelse:

- NOF aksepterer ikke jakt på trua eller nær trua arter. Rødlistede arter er arter i signifikant tilbakegang, eller arter som er naturlig sårbare på grunn av små bestander. Høstingsprinsippet som NOF mener skal legges til grunn for artsforvaltning tilsier at jakt ikke skal påvirke bestandene negativt. Økt jakt tilsier økt press på rødlistede arter så lenge forvaltningen ikke stanser slik jakt.
- NOF er imot all jakt på fugler vår og sommer. NOF mener at vårjakta på ender i Kautokeino i Finnmark må avvikles. Det er opplagte økologiske argumenter og problemstillinger knyttet til dyrevelferd som gjør at slik jakt er uhørt over det meste av den vestlige verden.
- NOF jobber for reduksjon av jakt i verneområder, i første rekke småviltjakt. I fredede områder må naturen ha førsteprioritet. Gjennom blant annet Statens naturoppsyns (SNO) arbeid er det dessuten avdekket at jakt på fredet vilt og overtredelser av restriksjoner i naturreservat fortsatt er et problem flere steder i landet. Mer jakt øker presset på verneområdene, også der det allerede er restriksjoner på jakt.
- NOF aksepterer ikke øvre bestandsmål for naturlig forekommende norske fuglearter. Enkelte arters mulige konflikter med andre samfunnsinteresser må løses med forebyggende tiltak, og ikke med reduksjon av bestander som av naturlige årsaker har økt. Vi ser dessverre at det fra sentralt hold blir lagt opp til at jakt skal ha en bestandsregulerende funksjon.
- Norsk natur blir fattige bl.a. som følge av lisensjakta på gaupe. Toppredatorer er kritisk viktige elementer i funksjonelle økosystemer. Regulering av bestander av hjortedyr og mindre predatorer er avhengig av de store rovdyrene. Lave bestander/utryddelse av toppredatorene får konsekvenser for naturen langt utover bortfallet av deres tilstedeværelse. NOF tar avstand fra begrensning av bestander (uttak av ynglende individer/hi-uttak og jakt) før skade på bufe/rein er påvist. Uttak av enkeltindivider som beviselig gjør stor skade kan være akseptabelt, slik gjeldende praksis er for kongeørn. NOF mener at bestandene av store rovdyr (ulv, gaupe, jerv og bjørn) i Norge må få utvikle seg naturlig, uten begrensende faktorer som egne avsatte områder for disse artene.

- Siden 1980-årene har utslippene av bly blitt sterkt redusert i Norge. Men i februar 2015 opphevet Stortinget det generelle forbudet mot blyammunisjon, og det er nå tillatt å bruke blyhagl til jakt på et utvalg arter som ikke hovedsakelig har tilhold i våtmarksområder. Helomvendingen kom til tross for Miljødirektoratets anbefalinger om ikke å tillate bruk av blyammunisjon. I saksutredningen tilknyttet Stortingets behandling av spørsmålet, viser Miljødirektoratet til at ny forskning på skadeeffekter av bly bekrefter tidligere opparbeidet kunnskap, og avdekker nye bekymringer for helsemessige konsekvenser. Som følge av Stortingets vedtak er spredning av bly i norsk natur atter en gang blitt et problem. Som følge av gjeninnføringen av blyammunisjon i Norge anslo Miljødirektoratet at ytterligere 240–260 tonn bly ville bli importert til landet hvert år. Utslipp av bly fra blyholdig ammunisjon utgjorde ca. 55 prosent av de totale utslippene av bly i 2015. Dette er en totalt uakseptabel effekt av norsk jakt. Mer jakt betyr med bly i norsk natur, med skadevirkninger på toppredatorer som bl.a. kongeørn.
- NOF jobber for å begrense skadefelling, og ser med stor uro på at mange kommuner nå tillater et omfang på skadefellingene som begynner å nærme seg jaktlignende tilstander, altså en uthuling av prinsippet om ynglingstidsfredning. Forebyggende og avbøtende tiltak må ha et tydelig fokus, og fellingstillatelser bør ikke gis før det er dokumentert at slike tiltak er gjennomført og ikke nytter. Skadefelling skal kun gis der enkeltindivider beviselig forvolder vesentlig skade, og skal ikke benyttes som bestandsregulerende tiltak. NOF anser det som riktig og nødvendig at beslutningsmyndighet etter skadefellingsforskriften ligger hos Fylkesmannen eller Miljødirektoratet. Tilrettelegging for mer jakt vil trolig legge press på ynglingstidsfredningen for bl.a. grågås dersom forvaltningen ikke tar grep for å styrke intensjonene i skadefellingsforskriften.
- Bruk av skuddpremier er lite faglig basert. NOF mener at adgangen til å opprette skuddpremier på naturlig forekommende norske arter ikke hører hjemme i dagens naturforvaltning. NOF ønsker at Viltlovens § 51 snarest mulig endres, med et generelt forbud mot å opprette skuddpremier på naturlig forekommende arter i Norge. Gamle dagers naturalhusholdning, med høsting fra naturen som en viktig del av livsgrunnlaget, kombinert med uvitenhet om predatorernes rolle og funksjon, ga grunnlaget tanker om «nyttedyr» og «skadedyr» og ble i 1845 gjennom stortingsvedtaket om «Lov om rovviltets utryddelse og det matnyttige viltets bevarelse» grunnlaget for den masseutryddelse av mange av rovviltartene som pågikk gjennom ca. 100 år. Før dette var det ingen slik tradisjon i vårt land, og ideene ble innført fra utlandet gjennom norsk intelligentsia. I dag har vi et helt annet natursyn med tanke på nytte- og skadeproblematikk, og vi har et helt annet kunnskapsnivå. Ingen naturlig forekommende arter er lenger «skadedyr» i norske fjell, vann og skoger, selv om enkelte arter i visse situasjoner kan gjøre skade på avlinger o.l. Tanken om at noen arter i et økosystem må holdes nede er et negativt og destruktivt natursyn. Det er akseptert at alle arter har en egenverdi, og at alle arter har en plass i økosystemet. NOF er bekymret for at et natursyn som deler naturen inn i «nyttedyr» og «skadedyr», da ønske om skuddpremie og bestandsreguleringer er stort fra jegermiljø i deler av landet.
- Det er enda ikke satt en stopper for utsetting av fremmede organismer som vaktel og fasan, tillatelser gis av Miljødirektoratet etter forskrift. Fuglene settes ut til jaktprøver, trening av fuglehunder og jakt. Utsetting av fremmede organismer som en del av aktiviteten rundt jaktutøvelsen svekker aktivitetens seriøsitet og samfunnsansvar.
- For jegeraktivitetens legitimitet er riktig artsbestemmelse, og felling i tråd med oversikten over jaktbare arter til riktig tid, essensielt. Selv erfarne ornitologer kan i gitte forhold ha problemer med å skille en del snarlige arter, blant disse flere jaktbare arter. Dette gjelder for et stort spekter arter og artsgrupper: fra gjess og andre andefugl til kråkefugler. Fuglers utseende og fremtoning vil variere en hel del fra årstid til årstid og avhengig av situasjon. Blant artene vi er særlig bekymret for skal skytes ved feiltagelse er følgende arter på den norske rødlisten: Dverggås

(CR), sædgås (sårbar VU), knekkand (sterkt truet EN), stjertand (VU), skjeand (VU), bergand (VU), stellerand (VU) sjørre (VU), snadderand (nært truet, NT), ærfugl, der arten er fredet (NT) og kornkråke (NT). Økt jakt øker faren for skyting av truede og rødlistede arter.

- Omfanget av skadeskyting som følge av jakt er et tilbakevendende problem. NOF ønsker å begrense antall fugl som blir skadeskutt til et minimum. For å få tillatelse for jakt på småvilt trengs det ingen konkret skytetrening, og det er et begrenset antall skytebaner til trening. Skytetrening er nødvendig for at fremtidige jegere skal bli bedre kjent med egne ferdigheter, og forhåpentligvis bare skyte etter vilt når forholdene ligger godt til rette for det. Bedre skytetrening som en del av jegerprøven vil gi bevisstgjøring og praktisk erfaring med avstand og egne ferdigheter. Fra 1997 til 2005 gjennomførte Danmarks Miljø- undersøgelser (DMU) en handlingsplan for å redusere andelen skadeskutt småvilt under jakt i Danmark. Høye tall av skadeskutte individer ble funnet hos kortnebbgås (36 %), ærfugl (35 %) og rødrev (25%) Det er derfor grunn til å tro at skadeskyting er utbredt også i Norge.

NOF ønsker ikke forskriften i sin nåværende form

Nylig kom det en ny metastudie om effekten av jakt på verdens naturmangfold. Forskere tok for seg 163 studier om effekter jakt og fiske har på 8688 arter av rødlistede pattedyr, fugler, reptiler, amfibier, fisker og virvelløse dyr¹. Jakt og fiske påvirker 72 prosent av de undersøkte artene, og blir sett på som en av de alvorligste truslene mot verdens naturmangfold. De største konsekvensene ser man naturlig nok i områder med stor befolkning, og der mye av jakt og fiske foregår uregulert og/eller ulovlig. Her til lands stiller dette seg i betydelig grad annerledes, til tross for vår opprøpning av uheldige effekter av jakt også i Norge.

De alarmerende opplysningene fra FNs naturpanel (IPBES) om tilstanden for verdens naturmangfold gir oss et dystert bilde av fremtid dersom vi ikke gjør store endringer i måten vi forbruker ressursene og bevarer økosystemene på. Verdens bestander av fugler- og dyr er mer enn halvert på få tiår. Ekspansiv og intensiv utnyttelse av arealene, ofte til jordbruksformål og dyrehold (1/3 av jordas overflate brukes til dette) som fortrenger ville dyr og naturlig habitat, har hovedskylden. Med et slik bakteppe kan høsting av viltlevende arter i naturen være besnærende ide, dersom det blir gjort skånsomt og bærekraftig (regnskapet for naturen går i null eller pluss).

I utkastet til forskrift finnes det ingenting om at man ønsker å fremme kunnskap og holdninger som tar sikte på å fremme et helhetlig syn på forvaltningen av økosystem og arter. Vi viser til § 1 om formålet med ordningen, og § 3 om tildelingskriterier.

§ 1. Formålet med ordningen

«Tilskuddsordningen skal bidra til å gi barn og unge økt forståelse for bruk av utmarksressursene. Ordningen skal herunder legge vekt på å fremme jaktbasert friluftsliv og vilt som en høstbar ressurs.»

§ 3. Tildelingskriterier

«Det vil primært gis tilskudd til tiltak som;

- a) fremmer jakt og fangst som friluftaktivitet
 - b) bidrar til økt forståelse av høstbart vilt som en utmarksressurs
 - c) bidrar til økt interesse, deltakelse og rekruttering til det høstingsbaserte friluftslivet
- Det kan også gis tilskudd til tiltak som kan bidra til å øke forståelsen for bruk av øvrige utmarksressurser hos barn og unge.»

At det er næringsdepartementet Landbruks- og matdepartementet (LMD) som fastsetter forskriften, underbygger også inntrykket av at forskriften ikke er ment å fremme en bedre forvaltning av naturen vår, som er under press fra mange kanter. At LMD har ansvaret for jaktbare arter, istedenfor Klima og

¹ <https://www.dn.no/miljo/klima-og-miljo/ville-dyr/dyrevelferd/jakt-og-fiske-utgjor-storst-fare-for-ville-dyr/2-1-614060>

miljødepartementet, har allerede fragmentert forvaltningen av viltarter. Når man skal drive arbeid mot barn og unge med ønske om å forme og påvirke, kan ikke NOF støtte en slik ensidig tilnærming til naturforvaltningen man her legger opp til. Denne høringen og forslag til forskrift er da også et resultat av lukkede forhandlinger i jordbruksoppgjøret, og har utelukkende fokus på artene som en «ressurs».

En spørreundersøkelse Miljødirektoratet gjennomførte våren 2014 blant nordmenn viser at vi er mindre bekymret og ser på tap av naturmangfold som et mindre problem enn det innbyggerne i EU-landene sett under ett gjør. Undersøkelsen handlet om nordmenns kunnskap om hva naturen leverer oss gratis av tjenester, og om den krisen verdens naturmangfold opplever. Norge ikke et unntak i en slik utvikling, men en del av de omfattende negative prosessene, både konkret her hjemme og gjennom vårt forbruk (bl.a. knyttet til matvaner- og produksjon) som påvirker økosystem i andre deler av verden, f.eks. tropiske skoger. Nordmenn skåret lavt sammenlignet med de fleste land i EU. Det haster å få opp engasjementet, kunnskapen og bevisstheten blant politikere og blant befolkningen generelt, og kanskje unge spesielt. Vi ønsker at midlene satt av til å øke jakt deltakelsen hos barn og unge går til dette formålet, og at potten økes betydelig, i tråd med den innsatsen som trengs.

Vi er mange frivillige lag og foreninger som hver dag legger ned betydelig innsats i å formidle kunnskap om naturen. Det kan ikke være tvil om at øremerkede midler for å fremme naturinteresse blant barn og unge på en generell basis, der økologisk grunnkunnskap er fremtredende, er det verden skriker etter nå. Som tidligere nevnt er ikke NOF en organisasjon som er imot bærekraftig jakt til matauke. Likevel foreslår vi at forslag til forskrift om tilskudd til tiltak for å gi barn og unge økt forståelse for bruk av utmarksressursene skrinlegges.

Vi ønsker at man i istedenfor setter av økonomiske midler og lager en forskrift som stimulerer til et bredere spekter av naturbasert friluftsliv og formidling av naturkunnskap.

Vi ser oss at en slik forskrift kan ha denne ordlyden om tilskudd:

«Tilskuddsordningen skal bidra til å gi barn og unge økt forståelse for arters plass, sammenheng og betydning i økosystemene, og hvordan vi kan forbedre forholdene for dem, også for å utøve bærekraftig matauke.»

Om spesifisering av tilskudd:

«Det vil primært gis tilskudd til tiltak som;

- a) fremmer friluftaktiviteter som bidrar til økt kunnskap om naturmangfoldet i Norge, og hva vi kan gjøre for å bedre forholdene for dette.
- b) bidra til økt forståelse økologiske prosesser og behovet for å beskytte naturmangfoldet.
- c) bidrar til økt interesse, deltakelse og rekruttering til naturbasert friluftsliv, der høsting gjennom jakt og fiske også inngår. Det kan også gis tilskudd til tiltak som kan bidra til å øke kunnskapen om praktisk naturvernarbeid, herunder restaurering av ødelagt og forringet natur.

For Norsk Ornitologisk Forening

Kjetil Aa. Solbakken

Kjetil Aa. Solbakken, generalsekretær

KOPI:

Landbruk- og matdepartementet

Klima- og miljødepartementet